

Opgave 1 Kolencentrale Eemshaven

Bij deze opgave horen de teksten 1 tot en met 3 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Deze opgave gaat over de besluitvorming rond de kolencentrale in de Eemshaven.

De energiemaatschappij Essent en het moederbedrijf RWE¹⁾ kregen in 2008 een vergunning om een op kolen gestookte elektriciteitscentrale te bouwen in de Groningse Eemshaven aan de Waddenzee. Die vergunning was verleend door het toenmalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, samen met Gedeputeerde Staten (GS) van Friesland en Groningen.

Een aantal natuur- en milieuorganisaties vond dat de gevolgen voor de natuur in het Groningse waddengebied niet goed waren onderzocht toen de vergunning werd verleend, en stapte daarom naar de Raad van State. Die deed in augustus 2011 uitspraak en gaf de organisaties op dat punt gelijk; de vergunning werd vernietigd.

noot 1 RWE, tot 1990 Rheinisch-Westfälisches Elektrizitätswerk geheten, is een internationaal energieconcern. Bron: <http://www.rwe.com/web/cms/nl/582244/>.

De politieke besluitvorming kan worden beschreven met behulp van het systeemmodel.

- 2p 1 Van welke fase in de politieke besluitvorming is volgens het systeemmodel sprake op het moment dat natuur- en milieuorganisaties bezwaar maakten? Licht je antwoord toe.

De vergunning werd in 2008 verleend op grond van de Natuurbeschermingswet (Nb-wet). Die Nb-wet bepaalt dat voor werkzaamheden in beschermde gebieden een vergunning moet worden aangevraagd als die werkzaamheden schadelijk zijn voor de leefomgeving. Het waddengebied bij de Eemshaven is een dergelijk beschermd gebied. Tekst 1 gaat over de Natuurbeschermingswet. De procedure rond het verlenen van een Nb-wetvergunning aan RWE en Essent laat zien dat er in Nederland sprake is van een gedecentraliseerde eenheidsstaat.

- 2p 2 Leg zowel het begrip 'gedecentraliseerd' als het begrip 'eenheidsstaat' uit en koppel een passend citaat uit tekst 1 aan elk begrip.

RWE en Essent dienden na de uitspraak van de Raad van State een verzoek in bij de provincies Groningen en Friesland om de bouw voort te mogen zetten zonder de vereiste vergunning. Milieuorganisaties, zoals de Vereniging Zuivere Energie, probeerden de provinciebesturen er juist van te overtuigen dat de kolencentrale er definitief niet moest komen.

De politieke participatie van pressiegroepen wordt gelegitimeerd door een aantal grondrechten, zoals het recht op vrijheid van meningsuiting.

Lees tekst 2.

- 2p **3** Van welke twee andere grondrechten maakte de Vereniging Zuivere Energie gebruik? Geef per grondrecht aan waaruit blijkt dat de vereniging van dit recht gebruikmaakte.

Al voor de uitspraak van de Raad van State had een aantal milieuorganisaties en bedrijven een zogeheten E-pact ondertekend. Tekst 3 gaat over dit E-pact.

Aanhangers van verschillende politieke ideologieën zullen zich in elementen van het E-pact kunnen vinden.

- 3p **4** Geef van confessionarisme, ecologisme en liberalisme elk een relevant uitgangspunt dat te herkennen is in tekst 3. Leg je antwoord uit aan de hand van een gegeven uit de tekst.

- 2p **5** Leg uit dat het E-pact en de manier waarop het tot stand is gekomen passen bij de Nederlandse politieke cultuur.

Er zijn verschillende visies op de machtsverdeling in een democratie. De besluitvorming over de kolencentrale is te interpreteren met zowel de theorie van de representatiedemocratie als de pluralistische visie op democratie.

- 4p **6** Leg uit dat beide theorieën te herkennen zijn in het besluitvormingsproces zoals beschreven in tekst 2 en tekst 3. Geef eerst een beschrijving van elke theorie.

Opgave 1 Kolencentrale Eemshaven

tekst 1

Fragmenten uit de Natuurbeschermingswet 1998

Onze ministers stellen ten minste eenmaal in de acht jaar een natuurbeleidsplan vast, dat met het oog op een duurzame instandhouding, 5 herstel en ontwikkeling van de natuurlijke en landschappelijke waarden voor de korte, middellange en lange termijn richting geeft aan van rijkswege te nemen beslissingen. (...)

10 Op voordracht van Gedeputeerde Staten kunnen Provinciale Staten in overeenstemming met de eigenaar en de gebruiker voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte 15 daarvan een beheerplan vaststellen, dat het behoud, het herstel of de ontwikkeling van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke betekenis van het natuurmonument 20 ten doel heeft.

bron: geraadpleegd via http://wetten.overheid.nl/BWBR0009641/geldigheidsdatum_02-10-2011.

tekst 2

Op internet verscheen de volgende oproep:

Oproep van de Vereniging Zuivere Energie

Dinsdag 6 september is er op het provinciehuis in Groningen een commissievergadering over de kolencentrale van RWE. De Raad 5 van State heeft de eis van Greenpeace om onmiddellijk te stoppen met bouwen verworpen, maar dat neemt niet weg, dat de Provincie nog steeds een besluit moet nemen over 10 al dan niet gedogen. Dit is hét moment om de Provincie te overtuigen, dat we als betrokken en bezorgde bewoners die RWE-centrale echt niet willen! 15 Daarom roept de Vereniging Zuivere Energie jullie wederom op tot een protest voorafgaand aan de vergadering van de Commissie Omgeving en Milieu.

20 In deze commissievergadering bepalen alle politieke partijen hun standpunt over het voorstel van Gedeputeerde Staten om al of niet te gedogen dat RWE doorbouwt tijdens 25 zijn nieuwe vergunning-aanvraag op basis van de Natuurbeschermingswet. Middels ons teken van protest willen we benadrukken dat de Provincie: 30 – verdere bouw niet moet gedogen, en vooral:
– RWE ervan moet overtuigen dat een kolencentrale aan het Wad echt niet kan!
35 – Beter is ombouw naar een biomassacentrale!
Wie van de demonstranten de discussie wil bijwonen kan mee naar

binnen gaan en plaatsnemen op de
40 publieke tribune. Daar zal iemand
van de Vereniging Zuivere Energie
inspreken tijdens de Commissie-
vergadering.
(...)

We vertrouwen wederom op jullie
45 betrokkenheid, dit keer midden in de
stad Groningen!
*Namens de Vereniging Zuivere
Energie, Roelfien Nieborg.*

bron: geraadpleegd oktober 2011 via <http://www.co2ntramine.nl/protest-bij-commissievergadering-provincie-groningen/>.

tekst 3

Samenwerking natuur- en milieuorganisaties met RWE Eemshaven, Nuon en Groningen Seaports

4 maart 2011. Vandaag ondertekent
de Waddenvereniging samen met vijf
andere natuur- en milieuorganisaties,
de energiebedrijven Nuon en RWE
5 en Groningen Seaports de verklaring
'E-pact: Samen sterk voor natuur,
milieu en economie in de Eemsdelta'.
Met de ondertekening is een duidelijke
stap gezet naar een evenwicht
10 tussen natuur, economie en milieu in
de Groningse Eemsregio.
Met de ondertekening van de ver-
klaring wordt een nieuwe fase
ingeluid. Het proces wordt vanaf nu
15 breder getrokken. Er zullen meer
partijen (overheden, bedrijven)
betrokken worden. Voor een aantal

thema's is namelijk geconcludeerd
dat er duidelijk goede mogelijkheden
20 zijn, maar dat daarvoor meer partijen
nodig zijn om die te realiseren.
In de verklaring wordt bijvoorbeeld
afgesproken dat de bedrijven zich
gaan inzetten voor de verbetering
25 van de rivier de Eems en dat er
verder gepraat wordt over de ver-
duurzaming van de Eemshaven. De
gesprekken hebben op een paar
punten geleid tot het intrekken van
30 rechtszaken. Daarbij gaat het om
procedures waarvan in de gesprek-
ken bleek dat er buiten de rechtszaal
om goede oplossingen gevonden
konden worden. (...)

*bron: naar fragmenten uit een artikel op <http://www.waddenvereniging.nl/>
en uit een artikel op [http://www.provinciegroningen.nl/uitvoering/
natuur-en-landschap/](http://www.provinciegroningen.nl/uitvoering/natuur-en-landschap/). Geraadpleegd oktober 2011.*

Opgave 2 Onderzoek naar berichtgeving over het rookverbod

Bij deze opgave horen tekst 4 en tabel 1 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Op 1 juli 2008 werd in Nederland het rookverbod in de horeca ingevoerd. Onderzoek onder rokers heeft uitgewezen dat in Nederland het rookverbod in cafés en restaurants slecht wordt nageleefd, zeker vergeleken met andere Europese landen. "Uit een studie naar de invloed van de berichtgeving over roken rond de invoering van rookverboden in de Verenigde Staten bleek dat de krantenberichtgeving samenhang met de mening van krantenlezers over het rookverbod (...). Ook in Nederland bleek de krantenberichtgeving over het rookverbod in de horeca samen te hangen met het draagvlak voor het rookverbod." ¹⁾

In tekst 4 staan enige resultaten die de onderzoekers hebben gevonden over de berichtgeving in Nederland. Ook staat in tekst 4 een verantwoording van de onderzoekers over de opzet van hun onderzoek.

noot 1 bron: Nagelhout, G.E., Van den Putte, B., De Vries, H., & Willemsen, M.C. (2011). Krantenberichtgeving over het rookverbod in de horeca. Een inhoudsanalyse. Tijdschrift voor Communicatiewetenschap, afl. 3, p. 5.

Lees de regels 1 tot en met 32 van tekst 4 en maak gebruik van tabel 1.
In de regels 16-20 van tekst 4 staan de namen van dagbladen die gekozen zijn voor de selectie van krantenartikelen over het rookverbod in de horeca.

Veronderstel dat de onderzoekers menen dat de gekozen dagbladen representatief zijn voor het totale aanbod van Nederlandse dagbladen.

2p 7 Geef daarvoor **twee** argumenten.

Maak in je argumentatie gebruik van het onderscheid tussen soorten dagbladen.

Maak gebruik van tekst 4.

Wetenschappelijk onderzoek moet onder andere voldoen aan de eis van betrouwbaarheid.

2p 8 Leg uit hoe de onderzoekers de betrouwbaarheid van hun onderzoek hebben geprobeerd te vergroten. Betrek in je antwoord de definitie van het begrip betrouwbaarheid bij het doen van wetenschappelijk onderzoek.

Opgave 2 Onderzoek naar berichtgeving over het rookverbod

tekst 4

Resultaat

Hoewel het rookverbod in de horeca is ingevoerd om horecamedewerkers te beschermen tegen gezondheidschade door meeroken, gaat de
5 krantenberichtgeving meer over de economische aspecten (59%) en het verzet tegen het rookverbod (46%) dan over de gezondheidsaspecten (22%). De berichtgeving in Neder-
10 landse kranten is meer negatief dan positief over het rookverbod in de horeca.

Methode

Selectie artikelen

Voor deze studie is de kranten-
15 berichtgeving over het rookverbod in de horeca bestudeerd van *De Telegraaf* en *de Volkskrant*, *Metro* en *Sp!ts*, *De Gelderlander* en de grootste regionale editie van *AD* -
20 *Rotterdams Dagblad*. Artikelen uit

deze kranten die verschenen zijn van maart 2008 tot en met april 2009 zijn opgevraagd door middel van de krantendatabase Lexis Nexis.

25 Artikelen over het rookverbod in de horeca zijn geselecteerd met behulp van een zoeksleutel met begrippen die zijn gerelateerd aan roken (zoals roken, roker, sigaret en shag) en het
30 rookverbod in de horeca (zoals horeca, café, rookbeleid, rookverbod, rookvrij). (...)

Codering artikelen

Alle 1086 artikelen werden ge-
codeerd op toon en thematiek door
35 twee codeurs. Een derde codeur werd toegevoegd als er geen overeenkomst was tussen de eerste twee codeurs. De artikelen waarbij drie codeurs een verschillende codering
40 hadden, werden niet meegenomen in de analyses. Er bleven 1041 artikelen over voor de analyses.

bron: Nagelhout, G.E., Van den Putte, B., De Vries, H., & Willemsen, M.C. (2011). Krantenberichtgeving over het rookverbod in de horeca. Een inhoudsanalyse. Tijdschrift voor Communicatiewetenschap, afl. 3, p. 7.

tabel 1

Oplagen dagbladen in 2011

Titels	Totaal 2011
AD¹⁾	432.504
Barneveldse Krant	11.270
BN/DeStem	109.800
Brabants Dagblad	125.662
Dagblad De Limburger	124.431
Dagblad van het Noorden	131.193
Eindhovens Dagblad	105.244
Het Financieele Dagblad	63065
Friesch Dagblad	15.763
De Gelderlander	144.937
De Gooi- en Eemlander	26.261
Haarlems Dagblad Combinatie	38.674
Leeuwarder Courant	89.145
Leidsch Dagblad	31.674
Limburgs Dagblad	41.736
Nederlands Dagblad	29.289
Noordhollands Dagblad	133.943
NRC Handelsblad	200.381
nrc.next	82.301
Het Parool	82.669
PZC	53.766
Reformatorisch Dagblad	52.763
de Stentor	125.749
De Telegraaf	626.943
Trouw	104.561
De Twentsche Courant Tubantia	111.690
de Volkskrant	263.747
Totaal landelijke dagbladen	1.855.554
Totaal regionale dagbladen	1.503.607
Totaal dagbladen	3.359.161
gratis titels	
Almere vandaag	76.449
Metro	442.875
Sp!ts	362.071

noot 1 Het AD kent naast een landelijke versie zeven regionale titels, waaronder de Rotterdamse Courant.

Opgave 3 De burger als rechter

Bij deze opgave horen tekst 5 en de tabellen 2 en 3 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Hoe behoren volgens het Nederlandse publiek veroordeelde plegers van misdrijven gestraft te worden? Dat is de centrale vraag in het onderzoeksrapport *De burger als rechter*. De reden om geïnteresseerd te zijn in die kwestie is dat regelmatig in politieke kringen en de media gesuggereerd wordt dat de Nederlandse strafrechters geheel andere en wel veel mildere straffen zouden opleggen dan het Nederlandse publiek zou willen. Of dat zo is, is volgens wetenschappers echter allerm minst een uitgemaakte zaak, en dat is in deze studie nader onderzocht. Daarom wordt ook nagegaan hoe de voorkeuren van burgers zich verhouden tot de rechterlijke praktijk. Met hun onderzoek willen de onderzoekers feiten aanleveren die uitspraken in het maatschappelijke debat kunnen ondersteunen, of juist ontkrachten.

bron: Ruiter, S., Tolsma, J., Hoon, M. de, Elffers, H., Laan, P. van der (2011, p. 73). De burger als rechter. Onderzoek naar geprefereerde sancties voor misdrijven in Nederland. Nederlands Studiecentrum Criminaliteit & Rechtshandhaving (NSCR), Radboud Universiteit Nijmegen, & WODC.

Of er sprake is van een kloof tussen enerzijds de straffen die burgers in bepaalde gevallen zouden opleggen en anderzijds de straffen van rechters, kan worden beantwoord met behulp van informatie uit dit onderzoek.

De auteurs geven aan wat het kabinet en het parlement en het Openbaar Ministerie zouden kunnen doen als men vindt dat die kloof verkleind dient te worden.

- 4p **9** Leg aan de hand van twee bevoegdheden van zowel het kabinet als het parlement uit wat elke actor zou kunnen doen om de eventuele kloof tussen burgers en rechters kleiner te maken.
- 2p **10** Leg uit wat het Openbaar Ministerie (OM) kan doen om de eventuele kloof tussen burgers en rechters kleiner te maken. Ga uit van twee bevoegdheden van het OM.

De onderzoekers leggen uit waarom het belangrijk is om te weten of de vonnissen van rechters op publieke steun kunnen rekenen: "Wanneer rechters systematisch anders beslissen dan het volk wil, zal vroeg of laat de rechterlijke macht zijn legitimiteit verliezen." (*bron: het rapport De burger als rechter, p. 12.*)

- 2p **11** Betekent deze uitspraak dat
- a** het gezag van de rechters vermindert?
 - b** de macht van de rechters vermindert?
- Leg elk antwoord uit.

Het gevolg van onvoldoende steun van de bevolking voor rechterlijke beslissingen zou kunnen zijn dat bepaalde doelen van sancties minder makkelijk bereikt worden.

- 3p 12 Noem drie doelen van sancties die minder makkelijk zouden worden bereikt als burgers zich niet kunnen vinden in bepaalde vonnissen. Leg je antwoorden uit.

“... algemeen is men van mening dat de rechter niet in een vacuüm opereert”, zo valt te lezen in het rapport *De burger als rechter* (p. 12). De Raad voor de Rechtspraak, de organisatie die de belangen van rechters behartigt, vindt dat de rechtspraak in een spanningsveld opereert. Enerzijds moeten rechters uiting geven aan betrokkenheid bij de samenleving en anderzijds moeten ze voldoen aan de regels van het strafprocesrecht. (bron: *Visie op rechtspraak, Raad voor de rechtspraak (2010, p. 21)*)

- 2p 13 Leg uit met welk beginsel van de rechtsstaat de rechtspraak kan botsen indien rechters te veel betrokken zijn bij de samenleving.

De onderzoeksvraag van de onderzoekers luidt: Hoe behoren volgens het Nederlandse publiek veroordeelde plegers van misdrijven gestraft te worden? Om deze vraag te beantwoorden hebben de wetenschappers een steekproef getrokken uit de Nederlandse bevolking, bestaande uit 2164 personen tussen de 18 en 80 jaar. Van de geselecteerde respondenten hebben uiteindelijk 1071 personen deelgenomen aan het onderzoek. Dat betekent dat de non-respons 50,5 procent bedraagt. Met non-respons worden al die respondenten bedoeld die zijn geselecteerd voor de steekproef, maar die om uiteenlopende redenen (bijvoorbeeld geen zin, geen tijd of vergeten) niet deelnemen aan het onderzoek. Net zoals steekproeven select of aselect kunnen zijn getrokken, kan ook de non-respons select of aselect zijn.

- 2p 14 Leg uit wat een **selecte** non-responsgroep kan betekenen voor de bruikbaarheid van de onderzoeksresultaten.

Voordat de onderzoekers conclusies trekken over de verschillen in door burgers gewenste straffen en de straffen van rechters, kijken ze naar een aantal aspecten dat van invloed kan zijn op de door burgers gewenste straffen.

Zo vermoeden ze dat de gewenste strafrechtelijke sanctie samenhangt met het doel van sancties (strafdoel) waar respondenten de voorkeur aan geven. Voordat ze nagaan of die samenhang inderdaad bestaat, beschrijven ze drie richtingen in het denken over doelen van sancties. Die richtingen zijn de retributieleer, het utilitarisme en de herstelrechtbenadering. In tekst 5 staan deze drie richtingen kort beschreven.

- Twee rechtvaardigingstheorieën over straffen zijn de absolute en de relatieve theorie.
- 2p 15 Welke van de drie richtingen in tekst 5 past het best bij de absolute theorie en welke bij de relatieve theorie? Leg elk antwoord uit.

Of de voorkeur van burgers voor een bepaald strafdoel inderdaad samenhangt met de mate waarin zij bepaalde sancties (strafmodaliteiten) geschikt achten, blijkt uit tabel 2.

Gebruik tabel 2.

Een '+' betekent een positieve correlatie tussen een strafdoel en sanctie (strafmodaliteit).

- 2p 16 a Leg uit wat wordt bedoeld met: er is een positieve correlatie tussen strafdoel 'resocialisatie' en sanctie 'werkstraf'.
b Leg uit waarom je deze correlatie mag verwachten.

Uit het onderzoek blijkt dat burgers de onvoorwaardelijke gevangenisstraf geschikter vinden voor meerderjarige daders, dan voor minderjarige daders.

Er zijn meerdere sociologische theorieën die het ontstaan van crimineel gedrag verklaren. Men zou met **twee** van deze theorieën kunnen beargumenteren dat de onvoorwaardelijke gevangenisstraf minder geschikt is voor minderjarige daders.

- 4p 17 Leg uit aan de hand van **twee** sociologische theorieën waarom de onvoorwaardelijke gevangenisstraf minder geschikt zou zijn voor minderjarige daders.

De onderzoekers hebben ook gekeken of de door Nederlandse burgers gewenste strafrechtelijke sancties (strafmodaliteit) samenhangen met hun politieke voorkeur. De resultaten staan in tabel 3. Hoe lager het cijfer in de tabel, des te vaker men de sanctie geschikt vindt.

De politieke stromingen hebben verschillende visies op (de aanpak van) criminaliteit.

- 2p 18 Past de sanctie die aanhangers van niet-confessionele 'rechtse' politieke partijen het vaakst zouden willen opleggen bij de visie op (de aanpak van) criminaliteit van deze partijen? Leg je antwoord uit en betrek daarbij gegevens uit tabel 3. Ga uit van twee politieke partijen.

bron: Cebuco, het marketingsplatform van NDP Nieuwsmedia.
 Geraadpleegd via <http://oplagen-dagbladen.nl/>.
http://www.ceuco.nl/dagbladen/oplage_en_bereikcijfers.

Opgave 3 De burger als rechter

tekst 5

Drie denkrichtingen over straffen

De retributieleer acht het doel van straffen gelegen in het herstel van de morele balans die door het begaan van een misdrijf is verstoord. Dat herstel vindt plaats doordat straf als vergelding wordt uitgedeeld.

Utilitaristen achten het doel van straffen gelegen in het voorkomen van het opnieuw begaan van mis-

10 drijven door de dader van een misdrijf, en indirect ook door anderen. Daarbij wordt gedacht aan een drietal aspecten: onschadelijkmaking, afschrikking en rehabilitatie.

15 **De herstelrechtelijke benadering** acht het doel van straffen gelegen in de reparatie van het aan een slachtoffer aangedane leed.

bron: Ruiter, S., Tolsma, J., Hoon, M. de, Elffers, H., Laan, P. van der (2011, p. 73). *De burger als rechter. Onderzoek naar geprefereerde sancties voor misdrijven in Nederland. Nederlands Studiecentrum Criminaliteit & Rechtshandhaving (NSCR), Radboud Universiteit Nijmegen, & WODC.*

tabel 2

Geschiktheid strafmodaliteit (sancties) en strafdoelen

	onvoorwaardelijke gevangenisstraf	voorwaardelijke gevangenisstraf	werkstraf	geldboete	schade- vergoeding
onschadelijkmaking	+		-		
vergelding					
afschrikking					
resocialisatie			+		
herstel					+

Tabel 2 geeft aan of de voorkeur van burgers voor een bepaald strafdoel samenhangt met de mate waarin zij bepaalde sancties (strafmodaliteiten) geschikt achten.

Een '+' betekent een positieve correlatie tussen een strafdoel en sanctie (strafmodaliteit).

Uitleg van strafdoelen:

Onschadelijkmaking: een straf heeft als doel om diegene die de straf ondergaat onschadelijk te maken – via bijvoorbeeld een gevangenisstraf, enkelband, medicatie – zodat het onmogelijk wordt gedurende die straf nog een misdrijf te plegen.

Herstel: een straf heeft als doel om de materiële en/of emotionele schade die toegebracht is door de dader aan het slachtoffer en/of de maatschappij te herstellen of te compenseren.

bron: Ruiter, S., Tolsma, J., Hoon, M. de, Elffers, H., Laan, P. van der (2011, pp. 74, 83). De burger als rechter. Onderzoek naar geprefereerde sancties voor misdrijven in Nederland. Nederlands Studiecentrum Criminaliteit & Rechtshandhaving (NSCR), Radboud Universiteit Nijmegen, & WODC.

tabel 3

Geschiktheid strafmodaliteit (sancties) en politieke voorkeur van ‘burgers als rechter’ (ongecontroleerd)

	onvoorwaardelijke gevangenisstraf	voorwaardelijke gevangenisstraf	werkstraf	geldboete	schadevergoeding
PvdA	8	6	7	8	9
VVD	1	3	3	3	3
PVV	3	7	9	9	4
CDA	5	2	6	2	7
SP	7	8	8	7	6
D66	9	4	4	4	8
GroenLinks	6	9	1	5	2
CU en SGP	2	1	2	1	1
andere keuze	4	5	5	6	5

In tabel 3 staan resultaten op de vraag of de door Nederlandse burgers gewenste strafrechtelijke sancties (strafmodaliteit) samenhangen met hun politieke voorkeur.

Hoe lager het cijfer in de tabel, des te vaker burgers met een bepaalde politieke voorkeur de sanctie geschikt vinden.

De tabel is iets aangepast.

bron: Ruiter, S., Tolsma, J., Hoon, M. de, Elffers, H., Laan, P. van der (2011, p. 92). De burger als rechter. Onderzoek naar geprefereerde sancties voor misdrijven in Nederland. Nederlands Studiecentrum Criminaliteit & Rechtshandhaving (NSCR), Radboud Universiteit Nijmegen, & WODC.

Opgave 4 Oorlogsverslaggeving

Bij deze opgave horen de teksten 6 tot en met 8 en foto 1 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Deze opgave gaat over de veranderende rol van journalisten in oorlogssituaties. Na de berichtgeving over de oorlog in Vietnam in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw (zie tekst 6) mogen journalisten vaak alleen onder de hoede van het leger hun werk doen in oorlogsgebieden (zie tekst 8).

De oorlog in Vietnam was de eerste mediaoorlog. De invloed van de massamedia op de uitkomst van deze oorlog was aanzienlijk, aldus de auteur van tekst 6.

Lees de regels 1 tot en met 29 van tekst 6.

- 4p 19 Biedt het tekstfragment over de gevolgen van de berichtgeving (zie de regels 15 tot en met 23) ondersteuning voor de selectieve perceptietheorie of voor de framingtheorie? Leg je antwoord uit voor beide theorieën.

Lees de regels 30 tot en met 60 van tekst 6 en zie foto 1.

De foto's die beschreven worden in dit tekstfragment waren in die tijd nieuwswaardig. Ze voldeden aan meerdere nieuwsselectiecriteria. Het ging om opvallende, onverwachte en uitzonderlijke gebeurtenissen die toen plaatsvonden.

- 2p 20 Noem drie **andere** selectiecriteria voor het onder de aandacht brengen van de beschreven gebeurtenissen uit de Vietnam-oorlog.

Gebruik tekst 7.

Niet alleen *de Volkskrant* schreef lovend over de overleden fotograaf Faas. Een journalist van de Amerikaanse krant *The New York Times* noemde Faas al eens een genie: *"I think of him as nothing less than a genius."*, aldus David Halberstam, op een blog van NYT, <http://lens.blogs.nytimes.com/2012/05/10/a-parting-glance-horst-faas/>

The New York Times is een in New York uitgegeven dagblad dat in heel de Verenigde Staten verkrijgbaar is. Enkele zinnen uit het redactiestatuut van deze Amerikaanse krant staan in tekst 7.

- 2p 21 Mag je – uitgaande van de inhoud van het redactiestatuut – verwachten dat *The New York Times* een populair dagblad of een kwaliteits- of kaderkrant is?

Licht je antwoord toe door twee kenmerken van een populair dagblad dan wel kwaliteits- of kaderkrant te koppelen aan zinnen uit het redactiestatuut.

Lees de regels 23 tot en met 29 van tekst 6 en lees tekst 8.

Na de ervaringen met de Vietnamoorlog moesten journalisten vooral 'embedded' werken. *NRC Handelsblad*-journalist Jaus Müller schreef als ervaringsdeskundige over dit fenomeen (tekst 8).

Naast voordelen heeft 'embedded' journalistiek nadelen. Zo zouden maatschappelijke functies van de media onder druk kunnen komen te staan.

- 6p 22 Leg uit welke maatschappelijke functies van de media onder druk kunnen komen te staan als journalisten 'embedded' moeten werken. Ga uit van drie functies. Vermeld per functie eerst wat deze inhoudt.

Ook journalistieke normen kunnen door 'embedded' journalistiek in het gedrang komen.

- 2p 23 Welke journalistieke normen kunnen door 'embedded' journalistiek in het gedrang komen? Noem er twee en leg telkens uit waarom die norm in het gedrang kan komen.

Zie tekst 8.

Het nieuws dat de consument gepresenteerd krijgt als eindresultaat van 'embedded' journalistiek, heeft veel stadia en selecties doorlopen. Deze stadia en selecties worden ook wel filters genoemd. Eén zo'n filter is de beslissing van de redactie van *NRC Handelsblad* om een verslaggever naar de Afghaanse provincie Uruzgan te sturen. De oorlogsverslaggever Jaus Müller heeft voor *NRC Handelsblad* verschillende artikelen geschreven.

- 2p 24 Beschrijf twee **andere** filters voordat een verhaal zoals dat van Jaus Müller in de krant verschijnt.

Opgave 4 Oorlogsverslaggeving

tekst 6

Fotograaf

(...) Donderdag overleed Horst Faas, een van oorsprong Duitse fotograaf die voor Associated Press vanaf 1962 de Vietnam-oorlog coverde.

5 In veel van de beelden waarin de Vietnamese oorlog is gestold had Faas de hand. (...)

De oorlog in Vietnam was de eerste mediaoorlog. Nooit eerder hadden

10 journalisten en fotografen van zo dichtbij de hel kunnen beschrijven en vastleggen. Ze zaten er middenin: tientallen van hen verloren hun leven aan het front.

(...)

15 Nooit eerder hadden de media een dergelijk grote invloed op de uitkomst van een oorlog: de beelden en verhalen van de verslaggevers ter plekke lieten de Amerikanen thuis de
20 wreedheid en de krankzinnigheid van de oorlog zien en veranderde hun aanvankelijke steun in steeds sterkere scepsis. Dat in de moderne oorlog journalisten vooral embedded¹⁾

25 moeten werken, is een direct gevolg van de ervaringen in Vietnam. Het is, weten ze nu op de militaire academies, niet fijn vechten met de pottenkijkers van de pers erbij.

(...)

30 Op één van Faas' foto's zie je een vader bij pantservoertuig nummer 80956 met Zuid-Vietnamese soldaten erop. De vader kijkt omhoog: in zijn handen heeft hij het lijk van zijn
35 jonge kind, het lichaam vol brandwonden. De blik van de vader drukt wanhoop uit, woede en verbijstering: kijk nou eens wat jullie hebben gedaan, mijn kind is dood.
(...)

40 De twee beroemdste Vietnam-foto's danken we aan Faas, hoewel hij ze niet zelf maakte. In 1968 legde Eddie Adams, die werkte onder Faas, vast hoe generaal Nguyen Ngoc Loan
45 met zijn pistool een Vietcong-soldaat koelbloedig executeerde. Nog beroemder is de foto van het meisje Kim Phuc dat op 8 juni 1972 haar
50 dorp Trang Bang ontvlucht na een napalmaanval van de Amerikanen. Zie foto 1. Toen de Vietnamese fotograaf Nick Ut de foto afleverde op het bureau van AP in Saigon, wilden ze hem daar niet verspreiden: Kim
55 Phuc (9) was naakt. Maar Faas besloot dat het hartverscheurende beeld wél aan de wereld moest worden getoond: dat was het moment waarop de Amerikanen de oorlog
60 definitief verloren.

bron: Wagendorp, B. (2012, 12 mei). de Volkskrant. Geraadpleegd via <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/3254393/2012/05/12/Fotograaf.dhtml>.

noot 1 'Embedded journalism' betekent dat journalisten onder bescherming van het leger hun werk doen in oorlogsgebieden. Embedded journalisten verblijven vaak op de plek waar een legereenheid zich ook ophoudt. Voor een verder begrip, zie tekst 8.

foto 1

bron: <http://www.schooltv.nl/eigenwijzer/2157332/geschiedenis/item/2839692/de-vietnamoorlog-in-de-media/>. Gedownload november 2012.

tekst 7

Redactiestatuut van The New York Times

- Het kerndoel van *The New York Times Company* is om “de samenleving te versterken door het creëren, verzamelen en verspreiden van kwalitatief hoogwaardig nieuws, kwalitatief hoogwaardige informatie en entertainment.”
- Ons doel is om het nieuws onpartijdig te verslaan.
- 5 • We gaan niet onnodig onderzoek doen naar iemands persoonlijke leven.
- We beloven geen positieve berichtgeving in ruil voor medewerking en dreigen niet met negatieve berichtgeving als de bron niet wil meewerken.
- De personen die interviews aan onze journalisten geven, krijgen daarvoor geen vergoeding.

bron: *The New York Times Company Policy on Ethics in Journalism*. (2005, oktober). Geraadpleegd via <http://www.nytc.com/press/ethics.html>. (fragmenten zijn vertaald en deels herschreven).

tekst 8

Het fenomeen embedded journalism

Jaus Müller bezocht als oorlogs-
verlaggever voor *NRC Handelsblad*
de Afghaanse provincie Uruzgan
waar het Nederlandse leger tussen
5 2006 en 2010 gestationeerd was.
Het Nederlandse leger zat daar in het
kader van de International Security
Assistance Force (ISAF)-missie van
de NAVO om de stabiliteit en veilig-
10 heid in de provincie te bevorderen.
“Nu ik weer thuis ben in Nederland
wil ik ter afsluiting van deze reis naar
Uruzgan terugblikken op het
fenomeen embedded journalism: het
15 onder de hoede van Defensie mee-

reizen met de militairen en daar ver-
slag van doen. Er is de laatste tijd
veel kritiek op deze manier van
werken. (...)
20 Embedded meegaan in Uruzgan is
dan ook geen ideale situatie, maar
een noodgedwongen keuze. De
veiligheidssituatie in Uruzgan is nog
altijd zo belabberd dat het in veel
25 gevallen levensgevaarlijk is voor
journalisten om er op eigen houtje op
uit te trekken. (...)
Zolang het niet veel veiliger wordt in
Uruzgan kies ik ervoor om embedded
30 te gaan.” (...)

*bron: Müller, J. (2008, 16 maart). NRC Handelsblad. Geraadpleegd via
<http://weblogs.nrc.nl/uruzgan/2008/03/16/het-fenomeen-embedded-journalism/>.*

Opgave 5 Veiligheid, de rol van de NAVO en de Europese Unie

Nederland is voor zijn veiligheid afhankelijk van de NAVO en de Europese Unie.

Nederland is sinds 1949 lid van de NAVO. Door het einde van de Koude Oorlog – na 1989 – zijn de doelstellingen en strategie van de NAVO veranderd.

- 3p **25** Beschrijf de verandering in doelstelling en strategie van de NAVO na afloop van de Koude Oorlog.

In oktober 2012 is de Nobelprijs voor de Vrede toegekend aan de Europese Unie (EU). Het toekennen van deze prijs aan de EU was omstreden. Sommigen vonden de toekenning misplaatst en een slechte keuze; anderen waren zeer te spreken over de toewijzing van de vredesprijs aan de EU. Zo sprak premier Rutte over een prachtige erkenning van de historische rol van de Europese Unie en zag bondskanselier Merkel de prijs als een stimulans en verplichting om door te gaan.

- 4p **26** Geef twee argumenten van voorstanders van het toekennen van de Nobelprijs voor de Vrede aan de EU.
Betrek in je antwoorden **twee** verschillende doelstellingen van de EU en de wijze waarop deze doelstellingen gerealiseerd zijn.

Pas na 1998 lukte het de Europese Unie om te komen tot een gemeenschappelijk defensiebeleid.

- 2p **27** Geef een reden waarom de NAVO bij het streven naar een gemeenschappelijk defensiebeleid van de EU een belemmerende factor was.

In 1999 was er een internationaal conflict over Kosovo, een provincie van Servië. In Kosovo woonden vooral Albanezen en de meerderheid van de bevolking streefde naar onafhankelijkheid. In hun strijd tegen het Kosovo Bevrijdingsleger dwongen de Serviërs duizenden Albanezen om hun land te ontvluchten. Omdat Milošević – de president van Servië – weigerde mee te werken aan een vredesplan, dreigde de NAVO met luchtaanvallen. Op 24 maart 1999 begon de NAVO met bombardementen op doelen in Servië en Kosovo. Uiteindelijk capituleerde Milošević, ondertekende hij een vredesverdrag en kwam Kosovo onder beheer van de Verenigde Naties. En een NAVO-vredesmacht handhaafde de orde in Kosovo.

Verschillende landen meenden dat het militair ingrijpen van de NAVO in Kosovo en Servië in het voorjaar van 1999 niet had mogen plaatsvinden. Volgens de doelstellingen van de NAVO mag de NAVO alleen in actie komen als een NAVO-lidstaat wordt aangevallen. Daarvan was hier geen sprake. Bovendien mag volgens het internationaal recht de NAVO alleen in actie komen als deze actie gelegitimeerd is door een besluit van een orgaan van de Verenigde Naties.

- 2p **28**
- a** Welk VN-orgaan besluit over militaire inmenging in conflicten?
 - b** Leg aan de hand van de besluitvormingsprocedure van dit VN-orgaan uit waarom de NAVO-lidstaten tot actie zijn overgegaan zonder toestemming te vragen aan het betreffende VN-orgaan.